

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ВИПУСКНА РОБОТА

на тему:

«Організація та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту на суб'єктах господарювання»

слухача з короткострокового підвищення кваліфікації з питань цивільного захисту категорії: «Завідувачі обласних методичних кабінетів, методисти навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту»

завідувача обласного методичного кабінету
Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності
Запорізької області
Могілевця Юрія Євгеновича

Перевірив:

ст. викладач кафедри організації управління у НС
(посада, вчений ступінь (звання), прізвище, ініціали)

Соколова І. А.

КИЇВ, 2017

РЕЦЕНЗІЯ

на випускн у роботу слухача: Могілевця Ю.Є.

навчальна група №6

період навчання: 03.04.-14.04.2017

тема роботи: “Організація та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту на суб'єктах господарювання”

1. Відповідність програмі короткострокового підвищення кваліфікації: тема роботи відповідає навчальній програмі підвищення кваліфікації в сфері цивільного захисту.

2. Актуальність теми: В роботі приділено увагу організації та проведенню спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту на суб'єктах господарювання. Практичне значення представленої на рецензування роботи полягає у визначенні порядку підготовки та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань та надання варіантів керівних документів для організації об'єктового тренування.

3. Відповідність вимогам оформлення робіт.

В основній частині наведене нормативно-правове забезпечення підготовки та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань, загальні положення щодо порядку їх організації та проведення, а також порядок узагальнення підсумків. Підведені підсумки роботи та наданий достатній список літератури.

4. Недоліки.

Суттєвих недоліків не виявлено.

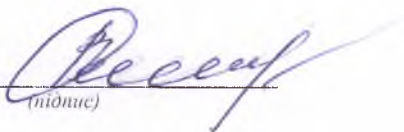
5. Висновок.

Тема роботи розкрита, робота виконана на достатньому рівні.

6. Оцінка.

“Зараховано”.

Рецензент

(підпис)

Соколовський І.П.

(прізвище та ініціали)

13 04 2017 року

ЗМІСТ

Вступ	3
Основна частина	
1. Нормативно-правове забезпечення підготовки та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту на суб'єктах господарювання	4-6
2. Загальні положення щодо порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.....	6-8
3. Організація і проведення комплексного об'єктового навчання.....	9-17
4. Організація і проведення комплексного об'єктового тренування.....	17-19
5. Організація і проведення роздільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.....	19-21
6. Організація і проведення спільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.....	21-24
7. Організація і проведення протипожежних тренувань.....	24-25
8. Організація і проведення протиаварійних тренувань.....	25-27
9. Організація і проведення навчальних тривог.....	27
10. Узагальнення підсумків спеціальних об'єктових навчань і тренувань.....	27-28
Висновки та пропозиції.....	29-30
Список використаних джерел.....	30-32

ВСТУП

Безпеку України можливо підтримувати на належному рівні тільки у тому випадку, коли на державному регіональному, місцевому і об'єктових рівнях у повному обсязі вирішуються завдання захисту держави.

Згідно статистичних даних у 2016 році в Україні сталося 149 надзвичайних ситуацій (техногенного характеру – 56, природного характеру – 89, соціального характеру – 4). Загинуло людей внаслідок НС – 183, постраждало людей внаслідок НС – 1856 і матеріальні збитки від НС склали 265306 тисяч гривень.

Аналіз динаміки НС показав, що в цілому кількість НС має тенденцію до зниження, зокрема у 2016 році зареєстровано найменшу кількість загиблих у НС та найменшу кількість НС техногенного характеру за період спостережень 1997-2016 років.

Розуміння сказаного вище зобов'язує державу, органи самоврядування, керівників суб'єктів господарювання вживати заходи, які направлені на створення і підтримку цілісної системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій й проведення виваженої політики з цих питань.

Однією з важливих ланок в системі заходів із запобігання і реагування на НС є навчання працівників суб'єктів господарювання діям у НС.

Навчання працівників суб'єктів господарювання діям у надзвичайних ситуаціях складається з теоретичного і практичного.

Для якісної організації практичної підготовки з проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту треба багато уваги приділяти плануванню цих заходів. Керівнику суб'єкту господарювання треба мати чітку модель організації і проведенню заходів практичної підготовки.

При плануванні підготовки і проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту керівник суб'єкту господарювання повинен враховувати недоліки попередніх практичних заходів цивільного захисту, зміни нормативної бази і рівень підготовки учасників навчань і тренувань.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОБ'ЄКТОВИХ НАВЧАНЬ І ТРЕНУВАНЬ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА СУБ'ЄКТАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Практика підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях є головним завданням керівників суб'єктів господарювання, яка проводиться з метою досягнення злагодженості в роботі керівного складу, спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту суб'єкту господарювання щодо відпрацювання практичних дій у разі загрози і виникнення надзвичайних, аварійних ситуацій і в умовах терористичного акту.

Практична підготовка – це спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту, що проводяться суб'єктами господарювання відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період, затверджених в установленому законодавством порядку.

Підготовка і проведення практичної підготовки на суб'єктах господарювання здійснюється відповідно до вимог ряду нормативно-правових актів держави, зокрема:

Кодекс цивільного захисту України

Організація навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях покладається на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (ДСНС України), місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій (стаття 39).

Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під

час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

«Порядок підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» (постанова КМУ від 26.06.2013 № 443)

Спеціальні навчання (тренування) проводяться з метою відпрацювання практичних навичок керівного складу та фахівців сил цивільного захисту, необхідних для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій у разі їх виникнення, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, перевірок готовності сил цивільного захисту (пункт 17). Також вказується періодичність і тривалість проведення спеціальних об'єктових навчань (спеціальних об'єктових тренувань) з питань цивільного захисту.

«Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (постанова КМУ від 26.06.2013 № 444)

Навчання населення складається (крім інших напрямків) з практичної підготовки під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту (пункт 5).

Навчання працюючого населення здійснюється безпосередньо на підприємстві, установі та організації згідно з програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з питань цивільного захисту.

«Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» (постанова КМУ від 23.10.2013 № 819)

Практична підготовка – це спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту, що проводяться суб'єктами господарювання відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період, затверджених в установленому законодавством порядку (пункт 9).

Керівники та особи, які очолюють штаби керівництва спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з відпрацювання дій відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та планів цивільного захисту на особливий період, - проходять функціональне навчання в навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

«Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту» (наказ МВС від 11.09.2014 № 934)

Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту є формою практичної підготовки працівників, зокрема керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, що визначає в цілому готовність підприємств, установ та організацій до реалізації планів реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОБ'ЄКТОВИХ НАВЧАНЬ І ТРЕНУВАНЬ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту проводяться у робочий час за рахунок коштів роботодавця та залежно від складу учасників поділяються на:

- комплексні об'єктові навчання (тренування);
- об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;
- протипожежні та протиаварійні об'єктові тренування і навчальні тривоги.

Графіки проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту щороку затверджуються керівниками підприємств, установ, організацій після попереднього погодження з виконавчими органами міських (районних у місті) рад, районними (міськими) державними адміністраціями та

На підставі таких графіків:

виконавчими органами міських (районних у місті) рад, районними, районними в містах Києві та Севастополі державними адміністраціями затверджуються плани-графіки проведення практичної підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях;

територіальними курсами, навчально-методичними центрами цивільного захисту та безпеки життєдіяльності забезпечується методичний супровід підприємств, установ, організацій, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту;

ДСНС України та її територіальними органами здійснюється методичне керівництво і контроль за періодичністю проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту та ведеться їх облік.

Спеціальні об'єктові навчання і тренування за своїм призначенням можуть бути плановими, експериментальними та показовими.

Експериментальні навчання і тренування проводяться з метою пошуку або випробування і освоєння інноваційних технологій проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, способів захисту персоналу, підвищення стійкості функціонування об'єкта в умовах надзвичайних ситуацій.

Показові навчання і тренування проводяться з метою демонстрації можливостей нової техніки і технологій, способів організації та проведення

аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, вироблення єдності поглядів на організацію і методику проведення навчань.

Спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту передбачають підготовчий період, періоди проведення навчання та розбору його результатів.

До загальних заходів підготовчого періоду навчання належать:

- добір з числа керівного складу та фахівців, які організують і здійснюють заходи цивільного захисту, керівництва навчанням і посередників з навчання, тренування та організація їх підготовки;

- розробка навчально-методичної документації та кошторису витрат на підготовку та проведення навчання, тренування;

- підготовка навчальних місць, містечок та натурних ділянок з відпрацювання практичних заходів;

- оцінка готовності персоналу, який залучається до навчання, засобів імітації, систем управління та оповіщення.

За організацію та проведення таких навчань і тренувань відповідають керівники підприємств, установ, організацій.

Особи, які беруть участь у навчаннях і тренуваннях, зобов'язані дотримуватися вимог безпеки, правил експлуатації обладнання та вимог виробничих інструкцій.

Для методичного супроводу підготовки і проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту залучаються педагогічні працівники Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Запорізької області.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ОБ'ЄКТОВИХ НАВЧАНЬ

Комплексні об'єктові навчання (далі - навчання) проводяться підприємствами, установами та організаціями з чисельністю працюючих 50

осіб і більше з метою комплексного відпрацювання їх учасниками алгоритмів дій з організації та здійснення заходів, передбачених планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період.

На суб'єктах господарювання чисельністю працюючих 50 осіб і більше здійснюється трирічний період об'єктової підготовки працівників з цивільного захисту. Керівники суб'єктів господарювання повинні ретельно проводити планування проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту на протязі цього періоду.

У **перший** рік об'єктової підготовки у ході трирічного періоду проводяться роздільні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту з метою набуття працівниками, які входять до їх складу, навичок з виконання спеціальних робіт і заходів за умов надзвичайних ситуацій, пожеж, формування їх здатності дол. колективних дій, а також перевірки в цілому готовності спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, добровільних пожежних дружин (команд) до дій за призначенням.

У **другий** рік об'єктової підготовки у ході трирічного періоду проводяться спільні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту (одночасно з усіма працівниками, які входять до складу декількох спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту) з метою досягнення злагодженості у діях з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

У **третій** об'єктової підготовки у ході трирічного періоду проводяться комплексні об'єктові навчання з метою комплексного відпрацювання їх учасниками алгоритмів дій з організації та здійснення заходів, передбачених планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період. Навчання проводяться після того, як працівники оволодіють у повному обсязі теоретичним матеріалом відповідних програм підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

До цих програм належить:

- Програма загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях;

- Програма спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту до дій у надзвичайних ситуаціях;

- Програма додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки;

- Програма пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою;

- Програма прискореної підготовки працівників до дій в особливий період.

Для підготовки і проведення навчання не пізніше ніж за 45 днів до його проведення керівником підприємства, установи, організації видається наказ, яким визначаються вихідні дані (тема, навчальні цілі, строк та місце проведення), призначається керівництво навчанням, а також визначаються склад тих, хто навчається, посередники при них, порядок їх підготовки і допуску до навчання, строки та обсяг робіт з підготовки місць (ділянок) проведення практичних заходів, відповідальні виконавці, матеріально-технічне забезпечення, кошторис на підготовку та проведення навчання.

Визначаючи тему і строк проведення навчання, необхідно виходити з основної вимоги – глибоке і всебічне опрацювання навчальних питань з урахуванням їх матеріально-технічного забезпечення.

Кожен етап має включити питання, що повністю охоплюють певний період дій. Навчальні питання – це ряд послідовних, логічно сформульованих одна за одною найхарактерніших задач, що вирішують ті, хто навчається, в певний час на даному етапі навчання.

Кількість та зміст етапів визначається керівником навчання з таким розрахунком, щоб розкривалася тема та досягалися цілі навчання у відведений для його проведення час.

Зазвичай може бути 2-3 етапи навчання.

На першому етапі навчання зазвичай, відпрацьовуються питання приведення органів управління та сил цивільного захисту суб'єкту господарювання у різні режими функціонування, проводиться оповіщення та

збір керівного складу та працівників спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, здійснюється збір даних обстановки, що склалася, їх оцінка та аналіз, постановка завдань підлеглим органам управління та силам, перевіряються питання функціональної готовності до дій за призначенням спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, які залучаються до навчання.

При цьому особливу увагу керівництво навчання має приділяти питанням розгортання та ефективності роботи систем управління, організації, проведення практичних заходів ЦЗ, підвищення стійкості суб'єктами господарювання, зменшення запасів небезпечних хімічних речовин, що використовуються у виробничих процесах (для хімічно-небезпечних об'єктів) приведення у готовність спеціалізованих служб і формувань ЦЗ, готовності захисних споруд до укриття населення тощо.

На другому етапі, як правило, відпрацьовуються питання управління підпорядкованими силами та засобами при ліквідації наслідків НС, виконання заходів ЦЗ, виконуються практичні заходи щодо захисту працівників та матеріальних цінностей суб'єкта господарювання.

Створювані на цьому етапі навчальні ситуації (ввідні) повинні за своїми масштабами та наслідками відрізнитися одна від одної, щоб дати можливість набути практичні навички в реагуванні на НС та прийняття рішень органами управління ЦЗ суб'єкту господарювання.

Особливу увагу на цьому етапі керівництво навчання має приділити проведенню заходів з нарощування сил ЦЗ суб'єкту господарювання, розгортанню у повному обсязі органу управління, проведення усіх видів розвідки та евакуації.

Визначаючи навчальні питання, слід врахувати відведений час, рівень підготовки тих, хто навчається, стан матеріально-технічної бази, на якій відпрацьовується навчальне питання.

Відпрацювання навчальних питань повинно дозволити практично перевірити реальність здійснення відповідних планів реагування на надзвичайні

ситуації, планів локалізації і ліквідації наслідків аварій на суб'єктах підвищеної небезпеки або планів ЦЗ на особливий період.

Керівником навчання є керівник підприємства, установи, організації. До складу керівництва навчанням також входять: заступники, помічники керівника навчання, начальник штабу керівництва навчанням.

Штаб керівництва навчанням створюється як тимчасовий орган для забезпечення розробки документів з проведення навчання, підготовки навчально-матеріальної бази, пунктів управління, робочих місць тих, хто навчається, засобів зв'язку та оповіщення, організаційно-методичного керівництва навчанням та управління силами цивільного захисту, які беруть в ньому участь.

Чисельність працівників штабу керівництва навчанням визначається керівником навчання і залежить від обсягу завдань, що вирішуються під час підготовки і проведення навчання.

До складу штабу керівника КОН можуть входити:

- помічник керівника навчання з інженерно-технічних питань;
- помічник керівника навчання з інженерно-технічного забезпечення;
- помічник керівника навчання з евакуації;
- помічник керівника навчання по спеціалізованим службам і формуванням ЦЗ;
- помічник керівника навчання з імітації.

Посередники при тих, хто навчається, є представниками керівника навчання, які надають допомогу керівникові у проведенні навчання, а також здійснюють контроль за діями тих, хто навчається, та дотриманням ними заходів безпеки.

Під час КОН посередники здійснюють постійний контроль за діями учасників, здійснюють розіграш дій з урахуванням задуму, вивчають зміст прийнятих рішень, відпрацьованих документів, об'єктивно оцінюють роботу

учасників КОН (особливо їх практичні дії). В терміни встановлені керівником КОН, надають матеріали до розбору, готують та проводять часткові розбори.

Посередникам категорично забороняється втручатися в дії учасників навчання, крім випадків, що ведуть до порушення техніки безпеки, зриву розіграшу дій, можуть призвести до матеріальних збитків та порушення екології в районі проведення навчання.

До проведення навчання залучаються:

- об'єктова комісія з питань надзвичайних ситуацій;
- об'єктові евакуаційні органи;
- штатний або позаштатний підрозділ (особа) з питань цивільного захисту підприємства, установи, організації;
- особи, на яких у разі виникнення надзвичайної ситуації покладаються функції керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та працівників штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації об'єктового рівня;
- об'єктові спеціалізовані служби цивільного захисту;
- чергова (диспетчерська) служба (у разі утворення);
- до третини об'єктових формувань цивільного захисту;
- об'єктова добровільна пожежна дружина (команда);
- об'єктова аварійно-рятувальна служба (у разі утворення);
- працівники підприємства, установи, організації, яких планується залучити до проведення практичних заходів.

Підготовка керівництва для забезпечення успішного проведення навчання здійснюється на спеціально організованих керівником підприємства, установи, організації інструктивно-методичних заняттях, що проводяться територіальними курсами, навчально-методичними центрами цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Під час таких занять, що проводяться безпосередньо на підприємстві, в установі, організації, заступниками (помічниками) керівника навчання,

персоналом штабу керівництва відпрацьовуються документи з проведення навчання.

З посередниками та працівниками, які на час навчання призначаються керівниками на навчальних місцях з практичного відпрацювання заходів і робіт та/або залучаються до проведення таких заходів і робіт, проводяться інструктажі.

В ході інструктажів відпрацьовуються наступні питання:

- уточнюється порядок проведення практичних заходів;
- вивчаються обсяг і послідовність виконання практичних заходів;
- вивчаються заходи безпеки під час проведення КОН.

Для забезпечення проведення навчання керівником підприємства, установи, організації за погодженням з територіальним органом ДСНС України затверджується план проведення спеціального об'єктового навчання з питань цивільного захисту.

План проведення, що є основним документом, який визначає хід навчання, послідовність відпрацювання навчальних питань, розробляється текстуально з такими додатками: план об'єкта з графічним показом ділянок, рубежів, пунктів відтворення обстановки та переліком засобів імітації; почасовий графік нарощування обстановки з переліком ввідних; схема розгортання сил і засобів у місцях (ділянках) відпрацювання практичних заходів та їх зміст; таблиць термінових донесень за навчанням.

План нарощування обстановки, план імітації та план проведення практичних заходів можуть відпрацьовуватися окремо.

Проведення навчання планується за етапами, кількість і зміст яких залежать від навчальних цілей і масштабів.

В залежності від складності КОН підготовчий період може бути від 1 до 2 місяці. При цьому розробляється відповідна документація, готується керівництво тренування, посередники та навчальна матеріально-технічна база.

На підставі плану проведення КОН заступники та помічники керівника навчання, посередники розробляють особисті плани.

Складання особистих планів починається з вивчення (опрацювання) вихідних даних, визначених керівником навчання, а саме: тема, тривалість, мета або цілі, етапи, навчальні (учбові)питання, склад керівництва і посередників та тих, хто навчається, послідовність залучення їх на навчання та на який термін, район проведення КОН, обстановка, на тлі якої буде проводитись навчання.

Розробляючи особистий план, необхідно виходити з основної вимоги – глибоке і всебічне опрацювання навчальних питань з урахуванням їх матеріально-технічного забезпечення. Розділи особистих планів повинні відповідати кількості етапів КОН, а також відведеного для них часу.

Для відпрацювання питань взаємодії та оцінки реальності розроблених документів з цивільного захисту та визначення готовності сил і засобів до виконання завдань за рішенням відповідного місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування до навчання можуть залучатись окремі підрозділи сил територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту.

Оцінка готовності (допуск) персоналу до проведення навчання здійснюється комісією підприємства, установи, організації, до складу якої включаються посадові особи, які виконують обов'язки, пов'язані із забезпеченням цивільного захисту, пожежної безпеки та охорони праці, а також представник відповідного територіального органу ДСНС України. Очолює її голова комісії з питань надзвичайних ситуацій підприємства, установи, організації.

Під час допуску проводиться:

- перевірка документів та особиста підготовка заступників, помічників керівника навчання та керівника штабу керівництва навчанням;
- вибіркова перевірка знань з питань цивільного захисту в обсязі програм підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях;
- перевірка знання заходів безпеки працівників, які залучаються до відпрацювання практичних питань з навчання;

- огляд з визначенням ступеня готовності спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту та навчально-виробничої бази до навчання.

Формування цивільного захисту виводяться на навчання повністю укомплектованими особовим складом, технікою, засобами малої механізації, приладами, інструментами, засобами індивідуального захисту, первинними засобами пожежогасіння та іншим табельним майном.

За результатами роботи комісія складає акт, що затверджується керівником підприємства, установи, організації.

Навчання проводяться тривалістю до двох діб на навчально-виробничій базі підприємства, установи, організації, що включає територію підприємства, установи або організації з виробничими будівлями, спорудами, різного роду комунікаціями, а також спеціально створені навчальні місця з урахуванням специфіки діяльності та особливостей територіального розміщення.

На великих підприємствах навчання проводяться по виробництвах, групах цехів.

Під час навчання виконуються практичні заходи, що дають змогу перевірити реальність планів реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період, визначити рівень готовності до вирішення завдань цивільного захисту керівного складу і фахівців підприємства, установи, організації, забезпечити взаємодію між об'єктовими спеціалізованими службами, формуваннями та органами управління ними, відпрацювати практичні дії персоналу, застосовуючи засоби захисту, в різних режимах функціонування єдиної державної системи цивільного захисту та її ланок.

Практичні заходи навчання проводяться з імітацією руйнувань, пожеж, вибухів, зон затоплення і зараження, задимлення, аварій на трубопроводах і ємностях, ступінь якої залежить від навчальних цілей, особливостей підприємства, установи, організації, характеру місцевості і наявності імітаційних засобів. Окремі елементи доповнюються засобами позначення: знаками, покажчиками, прапорцями, пояснювальними написами.

У ході проведення КОН його керівник зобов'язаний особисто проводити розіграш найбільш важливих етапів.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ОБ'ЄКТОВОГО ТРЕНУВАННЯ

Комплексні об'єктові тренування персоналу суб'єктів господарювання щодо дій НС незалежно від чисельності працюючих та форми власності плануються та проводяться щорічно тривалістю до 8 годин:

- на підприємствах, в установах та організаціях з чисельністю працюючих 50 і менше осіб;

- у вищих навчальних закладах (технікумах, коледжах, інститутах, університетах, академіях тощо) всіх форм власності;

- у загальноосвітніх навчальних закладах та закладах професійно-технічної освіти – як День цивільного захисту;

- у дошкільних навчальних закладах – як Тиждень безпеки дитини.

Підготовка КОТ здійснюється особисто керівником суб'єкта господарювання на підставі виданого ним не пізніше ніж за півтора місяці наказу. До участі у тренуванні залучаються усі працівники навчального закладу, підприємства, установи та організації. Залучення студентів, учнів та дітей до відпрацювання навчальних питань проводиться у найбільш зручний для навчального закладу час.

Для підготовки тренування та контролю за діями тих, хто навчається, наказом керівника суб'єкта господарювання призначається штаб керівництва тренуванням. Підготовка КОТ у вищих навчальних закладах здійснюється аналогічно підготовці тренування на підприємстві, установі і організації.

Підготовчий період КОТ включає:

- проходження керівником навчального закладу, підприємства, установи, організації відповідного навчання на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, у тому числі з питань пожежної безпеки;

- проведення комісією підприємства, установи, організації, яку очолює сам керівник підприємства, установи, організації і до складу якої включається представник відповідного територіального органу ДСНС України, попереднього контролю знань і умінь тих, хто навчається, за програмою загальної підготовки;

- відпрацювання планувальних документів тренування здійснюється встановленим порядком.

План проведення об'єктового тренування з питань цивільного захисту вищого навчального закладу, підприємства, установи, організації з чисельністю працюючих менше 50 осіб погоджується з територіальним органом ДСНС України та затверджується керівником вищого навчального закладу, підприємства, установи, організації.

План проведення Тижня безпеки дитини та Дня цивільного захисту погоджується з територіальним органом управління освітою та затверджується керівником навчального закладу.

Зведений план-графік проведення цих заходів надсилається органом управління освітою до територіального органу ДСНС України.

Тренування у навчальних закладах проводяться без припинення навчально-виховного процесу.

Тренування з учасниками навчально-виховного процесу щодо надзвичайних ситуацій та дій при виникненні пожеж у дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах проводяться як Тиждень безпеки дитини та День цивільного захисту.

Підготовка та проведення такого тренування здійснюються особисто керівником навчального закладу, підприємства, установи, організації на підставі виданого ним наказу. До участі у тренуванні залучаються усі працівники навчального закладу, підприємства, установи, організації. Залучення студентів, учнів та дітей до відпрацювання навчальних питань, які потребують їх участі (заповнення захисної споруди, евакуація тощо), проводиться у найбільш зручний для навчального закладу час.

Для підготовки тренування та контролю за діями тих, хто навчається, призначається штаб керівництва тренуванням.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ РОЗДІЛЬНОГО ОБ'ЄКТОВОГО ТРЕНУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ І ФОРМУВАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Спеціальні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, тренування сприяють всебічній підготовці підприємств, установ, організацій до підготовки і проведення спеціальних об'єктових навчань з питань цивільного захисту.

Зазначені тренування, крім років, коли на підприємствах, в установах і організаціях проводяться спеціальні об'єктові навчання з питань цивільного захисту, плануються і проводяться підприємствами, установами, організаціями щороку. Роздільне об'єктове тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту проводиться на першому році об'єктової підготовки

Спеціальні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту (далі - тренування) проводяться з метою набуття працівниками, які входять до їх складу, навичок з виконання спеціальних робіт і заходів за умов надзвичайних ситуацій, пожеж, формування їх здатності до колективних дій, а також перевірки в цілому готовності спеціалізованих служб і формувань, добровільних пожежних дружин (команд) до дій за призначенням.

Тренування проводяться щороку тривалістю до 8 годин керівниками спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Для підготовки і проведення тренування його керівником розробляється план-календар тренування, що за погодженням зі штатним (позаштатним) працівником з питань цивільного захисту підприємства, установи, організації затверджується головою об'єктової комісії з надзвичайних ситуацій.

План-календар визначає загальну послідовність проведення тренування; до нього додаються тактичні завдання формуванням цивільного захисту зі схемою практичного виконання робіт.

Кожному тренуванню передуює вивчення тими, хто навчається, відповідних тем програми спеціальної підготовки працівників, які входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Під час тренування відпрацьовуються навчальні вправи щодо прийомів і способів дій за призначенням, нормативи із застосування засобів цивільного захисту, а також здійснюється практичне виконання робіт.

На тренування спеціалізовані служби і формування ЦЗ виводяться у повному складі зі штатною технікою та майном. Тренування включає, як правило, 2 етапи.

На першому етапі відпрацьовуються питання оповіщення і збору працівників спеціалізованих служб і формувань ЦЗ, приведення їх у готовність до дій за призначенням (наявність працівників згідно штатного розкладу та його та його екіпіровка, наявність та справність техніки і майна) , у разі необхідності, проведення доукомплектування формувань всім необхідним та проводиться перевірка знань працівниками заходів безпеки при відпрацюванні практичних питань.

На другому етапі відпрацьовуються питання управління підпорядкованою спеціалізованою службою або формуванням ЦЗ, виконуються практичні заходи щодо дій працівників за призначенням. В ході цього етапу керівники роздільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань ЦЗ повинні відтворити таку обстановку, яка б вимагала від підлеглих максимальної віддачі сил та вмінь згідно своїх обов'язків спонукала б працівників до прояви ініціативи, сміливих та рішучих дій.

В ході тренування повинні бути відпрацьовані питання можливих дій спеціалізованих служб і формувань ЦЗ.

Для надання допомоги в підготовці та проведенні тренування, оцінки його результатів та контролю за виконанням заходів безпеки можуть призначатися посередники.

Результати роздільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань ЦЗ, а також індивідуальні оцінки працівників за дії в ході

тренування заносяться до журналу обліку підготовки спеціалізованої служби і формування ЦЗ.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ СПІЛЬНОГО ОБ'ЄКТОВОГО ТРЕНУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ І ФОРМУВАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Тренування зі спеціалізованими службами і формуваннями цивільного захисту для досягнення злагодженості у діях можуть проводитись як спільні (одночасно зі всіма працівниками, які входять до складу декількох спеціалізованих служб і формувань).

Спільні тренування проводяться на пунктах управління підприємств, установ, організацій, обладнаних засобами управління і зв'язку, та на місцевості на фоні змодельованої обстановки, яка безперервно розвивається. Спільні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту проводяться на другому році об'єктової підготовки трирічного періоду з цивільного захисту.

Керівником спільного тренування призначається особа, на яку у разі надзвичайної ситуації покладаються функції керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; функції штабу керівництва тренуванням покладаються на призначений ним штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

План проведення спільного тренування затверджується керівником підприємства, установи, організації.

З спеціалізованими службами і формуваннями цивільного захисту суб'єктів господарювання на третьому році об'єктової підготовки трирічного періоду з цивільного захисту проводять спільні об'єктові тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Для підготовки та проведення спільного тренування керівник підприємства, установи та організації не пізніше ніж за півтора місяця до початку тренування видає наказ (організаційні вказівки) щодо проведення

спільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, в якому визначає керівника та штаб керівництва, район проведення (місця відпрацювання практичних питань) та строки тренування, порядок надання звіту про результати тренування та інші питання.

Підготовка до спільного об'єктового тренування включає:

- уточнення та визначення вихідних даних;
- розробку документів;
- підготовку керівника, штабу керівництва та посередників;
- підготовку місць для проведення практичних заходів.

Вихідними даними для тренування є: тема, навчальні цілі, етапи та їх навчальні питання, склад учасників, тривалість та строки проведення тренування.

Тема тренування повинна бути комплексною та вимагати виконання основних завдань спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, за призначенням, відпрацювання у повному обсязі питань взаємодії, управління та всіх видів забезпечення.

Навчальні цілі визначаються для кожної категорії тих, що навчаються.

етапи тренування визначаються, виходячи з теми тренування. Кількість та зміст етапів визначається керівником тренування з таким розрахунком, щоб розкривалася тема та досягалися цілі тренування у відведений для нього час.

Тренування, як правило вимагає два етапи:

На першому етапі відпрацьовуються питання приведення органів управління та сил ЦЗ у різні режими функціонування, проведення оповіщення та збір керівного складу та працівників спеціалізованих служб і формувань ЦЗ та органів управління, приведення їх в готовність до дій за призначенням, здійснюється збір даних обстановки, що склалася, їх оцінка та аналіз, постановка завдань підлеглим органам управління та силам, перевіряються питання готовності до дій за призначенням спеціалізованих служб і формувань ЦЗ.

В ході першого етапу особливу увагу рекомендується приділити питанням розгортання та ефективності роботи системи управління, організації проведення практичних заходів, приведення у готовність спеціалізованих служб і формувань ЦЗ та організації взаємодії сил ЦЗ в ході ліквідації наслідків НС.

На другому етапі відпрацьовуються питання управління підпорядкованими підрозділами спеціалізованими службами і формуваннями ЦЗ. Виконуються практичні заходи щодо дій працівників.

Штабом керівництва розробляються план проведення спільного об'єктового тренування з питань ЦЗ, який затверджується керівником суб'єкта господарювання і інші документи, необхідні для проведення тренування.

План проведення тренування визначає загальну послідовність проведення тренування. Тренуванню передують вивчення з працівниками відповідних тем програми спеціальної підготовки, заходів безпеки в ході тренування.

Особливістю спільного об'єктового тренування є те, що керівник тренування та штаб керівництва виступають в двох ролях: перше – в ролі керівництва тренуванням, друге – в ролі безпосереднього виконання, тобто виконують свої функціональні обов'язки керівника робіт з ліквідації НС та штабу з ліквідації НС.

На третій рік об'єктової підготовки з ЦЗ спеціалізовані служби і формування ЦЗ приймають участь у проведенні спільного об'єктового навчання з питань ЦЗ. Керівники спеціалізованих служб і формувань ЦЗ приймають участь у розробці документів і підготовці учбових місць та на підставі розроблених документів навчання, відпрацьовують план-календар проведення тренування (проведення практичних занять на учбових місцях).

7. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНИХ ТРЕНУВАНЬ

Протипожежні тренування (тренування персоналу у діях на випадок пожежі) проводяться на всіх підприємствах, в установах, організаціях незалежно від чисельності працюючих.

Кожен працівник протягом року (крім року проведення на підприємстві, в установі, організації спеціального об'єктового навчання) має взяти участь у протипожежному тренуванні, темою якого є порушення з причини пожежі режиму роботи об'єкта в цілому, а також у протипожежному тренуванні по структурних підрозділах підприємства, установи, організації.

Протипожежні тренування можуть проводитися за участю пожежно-рятувальних підрозділів, що обслуговують відповідне підприємство, установу, організацію.

На підприємствах, в установах, організаціях з чисельністю працюючих менше 50 осіб та навчальних закладах протипожежні тренування, темою яких є порушення з причини пожежі режиму роботи об'єкта в цілому, проводяться під час об'єктових тренувань з питань цивільного захисту.

На об'єктах з масовим перебуванням людей такі тренування проводяться як тренування з евакуації людей з елементами пожежогасіння.

При проведенні протипожежних тренувань відпрацьовуються навички персоналу з організації гасіння пожежі на початковому етапі із застосуванням первинних засобів пожежогасіння, надання першої невідкладної медичної допомоги потерпілим та проведення евакуації при пожежі, взаємодії з пожежно-рятувальними підрозділами та підрозділами екстреної медичної допомоги.

Керівництво організацією та проведенням протипожежних тренувань покладається на керівників спеціалізованих протипожежних служб (відповідальних за пожежну безпеку) або керівників підприємств, установ, організацій та їх структурних підрозділів.

Плани проведення протипожежних тренувань складаються їх керівниками і затверджуються керівником підприємства, установи, організації.

Плани проведення тренувань передбачають:

організаційні заходи - тему, навчальні цілі, час і місце тренування, склад учасників, призначення посередників, визначення засобів зв'язку;

підготовчі заходи - установку імітації, засобів і знаків (прапорців, плакатів, пояснювальних написів), інструктаж і розстановку посередників, підготовку наявних засобів пожежогасіння;

оперативні дії - оголошення умовної пожежі, введення в роботу імітаційних засобів, дії персоналу під час умовної пожежі та контроль за діями посередників керівником тренування.

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПРОТИАВАРІЙНИХ ТРЕНУВАНЬ

Противарійні тренування (тренування персоналу щодо дій у разі виникнення аварійних ситуацій та аварій) проводяться усіма підприємствами, установами, організаціями, що мають хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки.

При проведенні тренувань відпрацьовуються дії персоналу за планом локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки із запобігання аварійним ситуаціям і аваріям на відповідних стадіях їх розвитку або локалізації і мінімізації їх наслідків для людей, матеріальних цінностей, довкілля, інших виробництв, рятування і виведення людей із зон ураження та потенційної небезпеки.

Противарійні тренування проводяться із застосуванням наявних систем оповіщення, засобів індивідуального захисту, інших засобів, обладнання, інструменту та матеріалів, що можуть використовуватися для виявлення небезпечних речовин і ліквідації їх наслідків, а також виведення з небезпечної зони персоналу, медичного забезпечення і життєзабезпечення евакуйованих у місцях їх збору.

Керівником тренування є керівник об'єкта підвищеної небезпеки.

До тренування залучаються працівники підприємств, установ, організацій, участь яких передбачена оперативною частиною плану локалізації і ліквідації наслідків аварій.

Для контролю за діями персоналу, призначення ввідних, правильності та своєчасності виконання розпоряджень з числа заступників керівника

підприємства, установи, організації відповідно до розподілу обов'язків призначається керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Плани проведення протиаварійних тренувань складаються їх керівниками згідно з пунктом 3.11 цього розділу і затверджуються керівником підприємства, установи, організації.

Кожному тренуванню передуює вивчення тими, хто навчається, відповідних тем програми додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки.

Протиаварійні тренування можуть проводитися за участю аварійно-рятувальних служб, що обслуговують відповідне підприємство, установу, організацію.

Плани проведення протиаварійних тренувань передбачає:

- організаційні заходи: тему, навчальні цілі, час і місце проведення тренування, склад учасників, попередників (якщо вони передбачаються), визначення засобів зв'язку;

- підготовчі заходи: установку імітації, засобів і знаків (прапорців, плакатів тощо, інструктаж і розстановку посередників, підготовку наявних засобів для ліквідації (локалізації аварії);

- оперативні дії: установку імітації, оголошення умовної аварії, введення в роботу імітаційних засобів, дії персоналу під час умовної аварії та контроль за ходом дій посередниками та керівниками тренування.

Результати протиаварійних тренувань заносяться до спеціального журналу обліку таких тренувань.

9. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТРИВОГ

Протягом кожного року (у тому числі і року проведення спеціального об'єктового навчання) з працівниками об'єктів підвищеної небезпеки у порядку та з періодичністю, передбаченими планом локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, додатково проводяться навчальні тривоги.

Під час навчальних тривог здійснюються оповіщення і збір керівного складу, основного складу об'єктової аварійно-рятувальної служби та керівників спеціалізованих служб і формувань, які за планом локалізації і ліквідації наслідків аварій залучаються до локалізації і ліквідації аварійної ситуації, інформування населення, яке проживає поряд з об'єктами підвищеної небезпеки.

При відпрацюванні питань з ліквідації аварій, які мають вплив на умови життєдіяльності населення прилеглих до суб'єкта територіях, рішенням керівника тренування призначається спеціальна інформаційна група з доведення до мешканців порядку оповіщення та дій у разі загрози або виникнення на об'єкті аварії.

10. УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДСУМКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ОБ'ЄКТОВИХ НАВЧАНЬ І ТРЕНУВАНЬ

Заступники, помічники керівника навчання (тренування), посередники на основі постійного і всебічного вивчення роботи та дій учасників навчання (тренування) готують матеріали для загального розбору у вигляді коротких висновків, пропозицій і в установлені керівником навчання (тренування) строки подають їх до штабу керівництва навчанням або керівнику тренування.

При проведенні розбору керівником навчання, тренування здійснюється аналіз та дається оцінка дій тих, хто навчався, з наведенням фактів і цифрових показників, здійснюється постановка завдань для усунення недоліків.

Підсумки спеціального об'єктового навчання з питань цивільного захисту обговорюються на розширеному засіданні об'єктової комісії з питань надзвичайних ситуацій, на підставі рішення якої керівником підприємства, установи, організації видається наказ про стан готовності підприємства, установи, організації до вирішення завдань цивільного захисту.

У разі необхідності в установленому порядку вносяться уточнення та зміни до відповідних планів реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, цивільного захисту на особливий період.

За результатами проведених спеціальних об'єктових навчань і спеціальних об'єктових тренувань з питань цивільного захисту не пізніше 10 днів з часу їх закінчення складається звіт, що підписується керівником підприємства, установи, організації, вищого навчального закладу, який подається до місцевого органу виконавчої влади (органу місцевого самоврядування) та територіального органу ДСНС України.

Результати тренувань спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту щодо дій за призначенням, а також індивідуальні оцінки працівників, що входять до їх складу, заносяться до журналів обліку підготовки спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Результати протипожежних та протиаварійних тренувань і навчальних тривог заносяться до спеціальних журналів обліку таких тренувань, тривог.

Учасники планового тренування, які отримали за свої дії незадовільні оцінки, проходять позачергову перевірку знань з питань цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту здійснюється з метою відпрацювання практичних навичок керівного складу та фахівців сил цивільного захисту необхідних для запобігання і виникненню надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій у разі їх виникнення, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, перевірки готовності сил цивільного захисту.

Для якісного планування питань практичної підготовки суб'єктів господарювання з проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту його керівник повинен якісно спланувати усі заходи, які передбачені наказом МВС України від 11.09.2014 р. № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту» і розробити графік проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

При плануванні потрібно обов'язково враховувати усі заходи, які будуть проводитися згідно трирічного періоду об'єктової підготовки з ЦЗ. При

визначенні тем проведення заходів практичної підготовки треба враховувати усі недоліки, які були виявлені раніше. При плануванні тренування з учасниками навчально-виховного процесу щодо надзвичайних ситуацій та дій при виконанні пожеж у дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, які проводяться як Тиждень безпеки дитини та День цивільного захисту треба роз'яснювати їх керівникам, що у ході цього заходу треба проводити протипожежне тренування, як тренування з евакуації людей з елементами пожежогасіння.

Керівникам суб'єктів господарювання після проведених спеціальних об'єктових навчань і тренувань обов'язково треба проводити узагальнення їх підсумків, складати плани усунення недоліків та надавати не пізніше 10 днів з часу їх закінчення звіт.

Обов'язково результати проведених навчань, тренувань і навчальних тривог заносяться до журналів обліку підготовки спеціалізованих служб і формувань ЦЗ та спеціальних журналів обліку тренувань і тривог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
3. Закон України від 18.01.2001 р. № 2245- III «Про об'єкти підвищеної небезпеки».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 р. № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 року № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2013 р. № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у

- надзвичайних ситуаціях».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту».
 10. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій».
 11. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.1999 р. № 192 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях».
 12. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1200 «Про Порядок забезпечення населення і особового складу невоєнізованих формувань засобами радіаційного і хімічного захисту».
 13. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2013 р. № 237 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1200».
 14. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 р. № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистему Єдиної державної системи цивільного захисту».
 15. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 р. № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».
 16. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.10.2014 року № 1112 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання».
 17. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.09.2014 р. № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту».
 18. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні».
 19. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457 «Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010».
 20. Наказ МНС України від 15.10.2008 р. № 741 «Про затвердження методичних рекомендацій «Порядок виконання нормативів радіаційного та хімічного захисту особовим складом органів управління та підрозділів МНС».
 21. Наказ МНС України від 15.10.2008 р. № 741 «Про затвердження Методичних рекомендацій і порядок виконання нормативів радіаційного та хімічного захисту особовим складом органів управління та підрозділів Міністерства надзвичайних ситуацій України».
 22. Наказ ДСНС України від 19.02.2016 р. № 83 «Організаційно-методичні вказівки з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях».